THE IMPORTANCE OF FOLK MEDICINE (ETHNOMEDICINE) IN CURRENT MEDICAL PRACTICE

Maria-Dorina Pașca, Sebastian Stelea

Assoc. Prof., PhD, UMFST „G. E. Palade" of Târgu Mureș, resident doctor, PhD

Abstract: The existence of traditional medicine, known as ethnomedicine, deals with the treatment of various pathologies using empirical methods perfected over time before modern medicine emerged. The effectiveness of these treatments was attributed to the supernatural, magic, and divine influence, and they are still used and known as "folk remedies".
Therefore, even in today's society, which heavily relies on science, certain traditions and customs from the past intended to preserve or enhance our health, well-being, or integrity are still used. The reasons for this can be multiple, ranging from mere habit to religion or belief in the paranormal. One thing is certain: most Romanians have used folk remedies at least once in their lives.

Keywords: ethnomedicine, medicine, tradition, remedy, pathology.

Etnoiatria este o disciplină care presupune studiul comunităților etnice și determină liniile directoare ale structurii și evoluției popoarelor având ca obiect cunoașterea și explicarea datinilor, obiceiurilor și practicilor medicale populare.[1] În spațiul românesc predominant rural de dinaintea secolului XX, strânsa legătură dintre medicină, misticism și magie a modelat comportamentele societății și a dus la nașterea unor obiceiuri practicate până în zilele noastre.

Originile practicilor medicale populare din spațiul românesc datează cu mult înaintea apariției literaturii de specialitate. Motivul este reprezentat de transmiterea informațiilor prin viu grai într-o societate rurală în care preocupările pentru literatură și știință nu făceau parte din identitatea țăranului român. Astfel, de-a lungul timpului, multă informație este pierdută sau alterată până în anul 1508 când apare primul volum care conține informații din domeniul respectiv. Acest volum prezintă o importanță deosebită deoarece face parte din biblioteca de peste 10.000 de cărți (în anul 1932) ale „Institutului de Istoria Medicinei, Farmaciei și Folklor Medical" înființat la Cluj în 1921 de către profesorul și medicul francez Jules Guiart și Valeriu Bologa, cu sprijinul profesorului Emil Racoviță. Însuși Mircea Eliade urmărește cu atenție contribuțiile acestui institut și îl remarcă pe Valeriu Bologa că „*are incontestabilul merit de a fi încercat să justifice funcția culturală și creatoare a istoriei medicinei*". Cei doi comunică intens între anii 1927 și 1969 cu scopul de a promova și susține istoria științelor în România.[2]

Omul primitiv, cu mintea sa simplistă, a reușit să vadă câteva **legături** între posibile cauze și bolile provocate de acestea. „*Poporul e un admirabil observator. Experiența milenară și constatările făcute de sute de generații de-a rândul cu privire la natura ce-l înconjoară și la tot ce se atinge de viața lui de toate zilele pot fi considerate, în mare parte, ca adevăruri recunoscute de știință"*[3], spune Aurel Candrea. „*Când urmărim credințele poporului privitoare la originea bolilor, observăm că multe din ele nu sunt decât constatările pe care le-a făcut în decursul veacurilor și a căror veridicitate nici un medic modern nu s-ar încumeta s-o conteste. E vorba, mai ales, de vătămarea sănătății ca urmare a violării acelor elemente precepte de igienă pe care știința medicală modernă le sfătuiește la tot pasul."*[3] Unele dintre cele mai cunoscute vor fi enumerate în continuare.

1. *„Să nu te scobești cu acul în dinți, că se strică sau capeți duhoare în gură."*[4]
2. *„Să nu te dai cu mâna de pe pieptene pe la nas sau pe la gură, că faci bube."*[4]
3. *„Să nu iei gunoiul din vârful măturii cu mâna, că faci sugel sau bube la degete."*[4]
4. *„Să nu bei apă după ce ai mâncat castraveți ori lapte, că ți se apleacă."*[4]

Bineînțeles, acestea sunt câteva sfaturi despre igienă care se pot aplica și în zilele noastre și ale căror veridicitate nu o poate contesta nimeni.

În momentul în care omul nu mai reușește să facă aceste constatări, el caută să găsească o altă cauză pentru patologiile sau neajunsurile sale. Astfel, apare siguranța că „cineva" este de vină.

Demonii și diavolii sunt entitățile supranaturale care îmbolnăvesc omul în credința populară și îi cauzează majoritatea necazurilor. Conform Sfântului Augustin, „*toate bolile creștinilor vin de la demoni; ei îi chinuiesc cu deosebire pe cei creștinați de curând și chiar pe nevinovații prunci abia născuți"*[5]. Se consideră că acești demoni sunt reprezentări ale divinităților păgâne anterioare creștinismului care trebuie alungate pentru a nu atenta la sănătatea și bunăstarea bunului creștin din prezent. Luther spune că *„nu încape nicio îndoială că ciuma și frigurile și alte boli grele sunt opera diavolului"*[6]. De asemenea, în Evanghelie găsim exemple de tămăduire prin alungarea duhurilor rele: *„și au vindecat pre mulți care pătimeau de multe feluri de boli și mulți draci au gonit"*[7], sau *„iar făcându-se seară, au adus lui pre mulți îndrăciți, și au scos duhurile numai cu cuvântul, și pre toți bolnavii i-au tămăduit"*[8]. Aceste spirite malefice poartă diverse denumiri în mitologia populară românească, printre cele mai importante și mai cunoscute fiind strigoii, moroii, ielele sau rusaliile, dar și zburătorii, Samca sau Muma Pădurii. „*O ființă nevăzută, supranaturală, mitologică, un duh necurat sau un demon care s-a strecurat în trup și a pus stăpânire pe el. Acest duh necurat, acest diavol nemilos se ia după om, îl love*ș*te, îl mănâncă, îl răpune, îl prăpădește... Bolnavul se zvârcole*ș*te ca* ș*arpele, se umflă ca broasca, se zgârce*ș*te ca lipitoarea sau ca ariciul, se vaietă, se jele*ș*te,* ț*ipă, răcne*ș*te, urlă... Omul se chinuie*ș*te de moarte* ș*i – dacă nu intervine puterea lecuitoare – sărmanul își dă sufletul."*[3] Odată introdusă această idee în credința populară, omul este tentat să atribuiască acestor entități supranaturale inclusiv evenimentele care îi cauzează vătămarea integrității corporale, precum traumatisme la nivelul membrelor, tăieturi, lovituri, căzături sau înțepături. Inclusiv mitul zburătorului, care i-a servit drept inspirație poetului Mihai Eminescu, își are originea în legendele populare conform cărora acest personaj demonic, denumit în unele regiuni zmeu sau zburător, coboară noaptea în casele oamenilor și chinuie fetele cauzându-le vânătăi pe corp sau oboseală.

Mitologia românească cuprinde un număr foarte mare de astfel de entități fantastice. În cele ce urmează se vor descrie caracteristicile și modul în care acestea dăunează omului de rând.

Diavolul, dușmanul veșnic al lui Dumnezeu și al binelui, este în credința populară responsabilul principal al tuturor daunelor, patologiilor și neajunsurilor. Acesta se arată oamenilor sub înfățișarea unui animal, de obicei țap, lup, câine sau pisică neagră.

Strigoiul, conform definiției de dicționar, „*este o ființă omenească (bărbat sau femeie) care vine pe lume cu o tichie sau căiță pe cap, și cu șira spinării prelungită în formă de coadă, nu prea lungă, acoperită de păr; toată ziua își vede de treburi, ca ceilalți oameni, dar noaptea, îndată ce a adormit, îi iese sufletul, care se duce să se întâlnească cu alți strigoi, iar trupul rămâne ca mort pe pat. Sufletele acestor strigoi se întâlnesc la răspântii și joacă împreună"*[3]. Modurile de apariție ale acestei ființe sunt diverse și includ momentele importante din cadrul ciclului vieții: nașterea (se pot naște din ucigași sau din fermecători) și moartea („*dacă o pisică sau un câine trece pe sub masa mortului, sau trece peste dânsul, acesta, după îngropare, se face strigoi"*[3]). Copiii care au abilitatea de a deochea și cei care nu mănâncă usturoi sau se

feresc de tămâie sunt, în lumea satului, socotiți ca fiind strigoi. Aceștia apar la miezul nopții de Sf. Vasile, Sf. Gheorghe și Sf. Andrei, pătați de roșul sângelui pe care îl varsă, bat la ușile oamenilor, îi îmbolnăvesc pe aceia care nu au consumat usturoi și îi omoară pe cei care nu își iau măsuri de prevenție.

Moroiul (sau *vampirul*) este sufletul copiilor care au murit nebotezați sau al celor care sunt născuți de o fată nemăritată și îngropați de vii. Acesta iese din mormânt după șapte ani, zboară pentru a-și căuta botezul și își îmbolnăvește grav fostele rude, conform credințelor populare.

Ielele sunt cele mai periculoase entități din mitologia noastră. Acestea au înfățișare de fete tinere, îmbrăcate în alb, cu o frumusețe deosebită, aripi, zale pe piept, clopoței la picioare și părul decorat cu flori. Se crede că locuiesc în păduri izolate, zboară pe cer și „*cântă din gură, din viori, din fluiere sau din cimpoaie"*[3]. *„Dacă trece cineva pe locul unde fac ele horă sau pe unde au jucat Ielele, îl pocesc, și omul nu se mai face bine nici cu leacurile babelor, nici cu ale doftorilor."*[3] Celor ce nu se feresc, „*li se zgârcesc mâinile și picioarele, li se spuzește trupul sau li se umple de bube. Cine aude cântarea lor rămâne surd, iar cel ce răspunde, când îl strigă ele pe nume, rămâne mut. Ielele vin noaptea și te strigă la poartă, dar să nu răspunzi, dacă nu te strigă de trei ori. Cine răspunde înainte de a fi strigat de trei ori, Ielele îl ologesc sau îl înnebunesc. Unul a răspuns îndată și a ieșit afară la poartă și i s-a întors gâtul la spate: l-au strâmbat Ielele"*[3]. Printre modalitățile de apărare împotriva acestora se menționează leușteanul și usturoiul.

Rusaliile sunt înfățișate de *niște babe urâte, gârbovite de bătrânețe.* Ele își fac apariția în săptămâna Rusaliilor și „*îi ologesc, schilodesc, scot ochii, asurzesc sau înnebunesc"*[3] pe cei care lucrează în zilele de sărbătoare.

Samca, sau *Avestița/Aripa Satanei* este o entitate feminină care îmbolnăvește copiii. Aceasta este văzută de femeile însărcinate *în durerile facerii*, le sperie și le chinuie încât unele dintre ele mor înainte de a fi născut. Copiii care au supraviețuit acestei ființe se îmbolnăvesc de *samcă* și „*tremură din tot trupul, tresar noaptea în somn, oftează întruna, slăbesc văzând cu ochii, capătă cârcei la stomac de se fac ghem"*[3]. Samca i se face văzută femeii însărcinate sub forma diverselor animale de pe lângă gospodărie. Această entitate poate fi alungată astfel: „*se scrie un fel de conjurație pe care lăuza o poartă ca amulet, și tot astfel copiii mici, cărora li se vâră într-un săculeț ce se atârnă la gât"*[3]. Alteori se poate recurge la descântece.

Muma Pădurii este „*o femeie bătrână, neagră la față și foarte urâtă, înaltă cât casa, cu trupul păros, cu un păr lung până la călcâie și despletit, aproape cât o claie de fân, cu gura cât o șură, cu dinții ca lopețile, cu unghiile ca furcile și cu copite de cal la picioare, care umblă despuiată, cântând sau bocindu-se prin pădure. Uneori ia chip de călugăriță, alteori apare ca jumătate femeie și jumătate bărbat, sau jumătate trup omenesc și jumătate trunchi de copac, sau chiar în întregime ca un copac cu numeroase crăci"*[3]. Aceasta sperie și îmbolnăvește oamenii, le provoacă invalidități bărbaților și fură copiii. Metalele, mai ales fierul, sunt folosite ca armă sub formă de topor pentru a alunga ființa demonică.

Credința omului în paranormal nu se oprește aici. Pe lângă enitățile demonice enumerate și descrise mai sus, acesta pune la baza apariției bolilor și persoane din propria sa comunitate cărora le atribuie puteri magice. **Vrăjitorii** și **fermecătorii** și-au pus amprenta asupra societății românești de la sat și sunt considerați drept cauza multor patologii și necazuri. Diferențele dintre aceștia constau în faptul că vrăjitorii apelează la spiritele rele sau la personajele mitologice pentru a-și îndeplini scopurile, pe când fermecătorii fac apel de obicei la Maica Domnului pentru ajutorul necesar. Și vrăjile, și farmecele se fac pentru dragoste, ursită, sau ură și boală.

- *Adusătura* este boala „adusă" prin astfel de mijloace. Batracienii, cu predominanță broaștele, joacă un rol foarte important în practicile menționate, fiind considerați

unelte ale diavolului. „*De-ți intră o broască în casă, e semn că cineva ți-a trimis-o cu farmece. Atunci trebuie cu un băț s-o dai afară și să zici: «Du-te la cine te-a trimis, căci la noi nu ești primită. Cu ce te-a trimis, dă-i lui, și de capul lui să fie.»”*[9]

- *Aruncătura* este un farmec făcut de o persoană care dorește îmbolnăvirea dușmanilor săi sau pur și simplu pentru a o scăpa pe aceasta de un neajuns. Pentru a ne feri de astfel de *aruncături*, nu trebuie să ridicăm obiecte pe care le vedem pe drum. *„Ață sau curmei de găsești, să nu iei, că-ți poți lua boală, junghi sau huit, căci nu știi cu ce farmece le-o fi aruncat cineva.”*[9]
- *Faptul*, sau *datul/dătătura*, este rezultatul unei *vrăji femeiești* făcute cu semințe și apă turnate în pragul ușii omului menit. Acest *fapt* cauzează boală grea, incurabilă chiar dacă este făcută în ziua de Paște.
- *Argintul viu* este utilizat de vrăjitoare pentru a trimite boli și neajunsuri. Bogdan Petriceicu Hașdeu ne descrie modul în care acesta „acționează”: *„prin dare de argint viu se înțelege când un dușman ia mercur și-l descântă, trimițându-l la cutare, ca să-l bea în apă, în vin, în rachiu, și atunci, după trei zile sau patru sau după cum îl menește, îi ies pe trup bube albe, umplute cu un fel de apă veninoasă”*[3].

Paza față de astfel de practici cuprinde multiple metode, dintre care menționăm purtatul hainelor pe dos, întoarcerea lucrurilor din casă, cântărirea copilului la naștere, îngrijirea animalelor de culoare neagră sau purtarea anumitor amulete.

O altă cauză notabilă a bolilor din credința populară este reprezentată de *blesteme*. Acestea sunt rostite de femei, „*fiindcă femeia este pocită la gură, adică în legătură sau sub stăpânirea diavolului”*[3]. Pentru protecție, „*se crede că blăstămatul trebuie să poarte inel, de-i bărbat, cercei, de-i fată, de care să se lipească blăstămurile”*[3].

Potrivit credințelor creștine ale teologilor bizantini, bolile pot fi trimise și de către Dumnezeu pentru a ne pedepsi păcatele săvârșite. Cunoscută și sub numele „Îndreptarea Legii cu Dumnezeu”, Pravila lui Matei Basarab prezintă următorul fragment: *„boalele cari vin la oameni nu sînt toate de un feliu, ce vin multe boale și de la Dumnezeu, pentru o pedeapsă a păcatelor”*[10]. De altfel există și o vorbă cunoscută în popor conform căreia „Dumnezeu nu bate cu bățul” și care transmite faptul că Acesta, chiar dacă este bun și răbdător, ne va pedepsi pentru greșelile săvârșite. Însuși David a fost pedepsit pentru păcatele lui când poporul său a trecut printr-o mare epidemie: *„de dimineață până în vremea prînzului... au murit din poporul Domnului șaptezeci de mii de oameni”*[11]. Iov a fost și el ispitit de Dumnezeu cu *„bubă rea de la picioare pînă la cap”*[12].

La fel ca Dumnezeu, și sfinții le pot trimite boli și necazuri celor care nu le respectă zilele de sărbătoare:

- *„Cine lucrează în ziua de Cuv. Tudosie cel Mare (11 ianuarie) va zăcea de lingoare.”*[3],[13]
- *„În zilele de 16 și 17 ianuarie, se ține, în unele părți ale țării, o sărbătoare numită «Antănăsiile». E păzită de popor, ca să nu capete boli rele, amețeli de cap sau boala copiilor.”*[3],[13]
- *„Ziua de 17 ianuarie, consacrată Părintelui Antonie cel Mare, e păzită de teama arsurilor, opărelilor, pojarului, junghiurilor și altor boli.”*[3,13]

De asemenea, și zilele săptămânii se pot răzbuna pe cel care nu le cinstește:

- *„Dacă faci lăutoare ori speli cămăși lunea, ai să te îmbolnăvești de rîie și de rapăn, ai să faci păduchi și lindini, și de purici nu te vei mîntui.”*[9]
- Cine lucrează miercuri *„face bube pe la încheieturi, capătă dureri și i se schimonosesc mîinile și trupul”*[14].
- Femeilor care torc vineri *„li se coc degetele și le cad unghiile”*[3],[14],[15].

- Cunoscută ca Sfânta Duminică, Maica Domnului nu îi iartă pe cei care lucrează în ultima zi a săptămânii: *„dacă o femeie însărcinată coase duminica, va naște copilul cu limba cusută”*[3],[9]*, „dacă tai lemne, faci diavolului așchii să-și facă mălai”*[3],[16]*, „și pe lumea cealaltă îți vor arde așchiile pe piept”*[3],[9].

Cea mai populară și mai bine cunoscută credință privitoare la originea patologiilor este cu siguranță cea a **deochiului.** Aceasta este răspândită nu numai în folclorul românesc, ci la toate popoarele din Europa și la marea majoritate a celor din întreaga lume. Pentru a înțelege mai bine ce reprezintă de fapt, ne îndreptăm atenția către dicționarul manuscris al vornicului Iordache Golescu, scriere aflată în biblioteca Academiei Române:

„Dăochez înseamnă că vatăm oarece cu ochii, cu vederea, cu uitătura, de se îmbolnăvește și moare. De este sticlă, crapă, pleșnește. De este vas de pământ, se sfărâmă, se sparge. De este casă, se prăpădește. De este vie, se strică vița cu totul, de nu mai dă rod. Și alte multe asemenea zic pentru dăochiat, încât nu e de crezut; dar se întâmplă cu adevărat de multe ori mari boli, mari vătămături și mari stricăciuni, mai ales și mai des la copii. Și, după cum zic, cel ce are această patimă, când dăoache pe cineva, simte că-l dor ochii, simte o iuțime, o usturime, o arsură la ochi. Are și mare și infocată dragoste și plăcere către acel lucru ce vede, încât de-ar putea să-l înghită de viu. Dohtoria dăochiatului alta nu este decât, după obiceiul vechi, cel de dăoache vreun copil, să scuipe asupra copilului de trei ori sau să dea semn de la el însuși și cu acel semn să-l afume pe copil. Cel ce nu voiește să se dăoache, scuipă de trei ori în sânul său. Ca să nu se dăocheze copiii, obișnuiesc doicile de atârnă la capul copiilor usturoi sau un semn de postav roșu, sau vreun ban mare de argint, de aur, sau scule frumoase, care se zic semne de dăochiat, ca, uitându-se cel ce dăoache la copil, să vază mai întâi acele semne. Și, așa, mergând vederea, uitătura întâi la acele semne, se risipește pe acolo veninul dăochiului și scapă copilul. Iar usturoiul în adevăr este dohtorie împotriva dăochiatului, că iuțimea lui biruește iuțimea ochilor înveninați a celui dăochietor".[17]

Conform legendei, deochiul poate fi provocat prin două feluri. Primul este reprezentat de simpla *privire* asupra unui om, animal, plantă sau obiect și poate fi realizat fără scopuri malefice, ci chiar cu dragoste sau admirație. Al doilea mod este reușit prin intermediul *graiului* în momentul în care se aduc laude asupra unei persoane. Metoda prin care se pot evita urmările acestuia este rostirea frazei *„să nu-i fie de deochi”*.

Caracteristicile persoanelor care pot deochia sunt legate de fizionomia acestora. Poporul nostru consideră că oamenii cu ochi albaștri, cei cu ochi verzi, cu *sprâncene îmbinate* sau cei *pociți și urâți,* dar și animalele sau natura prezintă aceste abilități.

Efectele deochiului sunt reprezentate de o serie de simptome caracteristice. Printre aceste, se numără: cefaleea, căscatul, hiperpirexia, tinitusul, grețurile, vărsăturile, epistaxisul, enoftalmia, slăbiciunea, lipsa apetitului, apariția de leziuni la nivelul pielii sau tremor.

Vindecarea se realizează de către descântătoare cu ajutorul cărbunilor stinși în apă și a semnului crucii. Paza se face cu gestul scuipatului sau prin purtarea de haine roșii.

De-a lungul timpului, omul din popor a dezvoltat diverse **practici** cu ajutorul cărora se poate **feri** sau poate **preveni** apariția bolilor. De exemplu, se consideră că scăldatul de Bobotează în apa sfințită a râului va păstra omul sănătos tot timpul anului.

În concepția populară, simpla rostire a denumirii unei boli poate atrage potologia în gospodăria oamenilor. *„Când se întâmplă însă că le pomenesc, din greșeală, se lovesc cu palma peste gură, zicând: «Dumnezeu să mă ierte!» (comunicare din Satu Mare). Niciodată nu se spune numele adevărat al bolii, ca să nu se prindă de om.”*[3]

În continuare, se vor enumera câțiva termeni folosiți pentru a evita rostirea numelui real al bolilor:

- antraxul (sau dalacul) este numit „bubă rea”, „bubă neagră”, „bubă frumoasă” în Sibiu, „spurcatul” în Argeș și „vrăjmașa” în Mehedinți;

- diareea (sau urdinarea) este denumită în Transilvania „mânce-l-coca”, iar în Dolj „spurcat”;
- dizenteria (sau urdinarea cu sânge) este cunoscută drept „sfânta boală”;
- epilepsia (sau boala copiilor) este cauzată, în concepția populară, de duhuri necurate și poartă denumirea de „aboală”, „anevoie”, „călcarea nevoii”, „boala neagră”, „beteșugu ăl rău” (Banat), „ceas rău”, „răutate” (Dolj), „poceală”;
- erizipelul (sau brânca, orbalțul) este numit „foc viu”;
- febra tifoidă (sau tifosul) se cunoaște ca fiind „boala mare” sau „boala lungă”;
- scabia (sau râia) este numită „domnie” sau „fudulie”;
- moartea este personificată și denumită „Despletita” în județul Dolj, „Grabnica” în Mehedinți și „Samodiva” în Vâlcea și Teleorman.

Vindecarea bolilor se realizează cu ajutorul lui Dumnezeu, deoarece acesta este entitatea supremă omniprezentă și omnipotentă (*„de la mine descântecul, de la Dumnezeu leacul”*[18]), cu ajutorul Maicii Domnului, al sfinților sau chiar al preotului (*„sînt preoți sau călugări care au darul tămăduirii și, citind moliftele Sf. Vasile, scot dracul și omul rămîne sănătos”*[4]). Iar cum „Dumnezeu lucrează prin oameni”, omul de la sat caută ajutorul unei femei bătrâne, cu experiența vieții, pe care o numește simplu „baba”. Aceasta are puterea de a descânta prin versuri și de a alunga boala din corpul său folosind diverse obiecte, amulete sau ape neîncepute. Dacă aceste metode dau greș, se încearcă prin descântec transmiterea bolii unui alt om (caracteristic este transmiterea negilor), unui mort (epilepsia și tuberculoza), unui animal (tusea măgărească), unei plante (hernia), pământului (frigurile și epilepsia) și apelor (junghiul și durerea de cap), cerului (insomnia) sau obiectelor (ulciorul și insolația). Aceste procedee se realizează de obicei dimineața devreme, înainte de răsărit, fără ca bolnavul să fi mâncat sau să se fi spălat înainte. În anumite situații grave, se poate descânta și în alte momente ale zilei. Întotdeauna se descântă în zilele în care luna este în descreștere, *„ca să se sfârșească și boala”*[18]. Versurile se repetă de 3 ori, deoarece acest număr reprezintă perfecțiunea divină. Voi continua prin a exemplifica câteva descântece folosite pe teritoriul României:

- *„Doamne Iisuse Hristoase, Și Maică Precistă, Ia durerea de la femeia X. Și o fă curată Și luminată.”[15]* (din județul Ialomița)
- „*Brîncă neagră, Brîncă topsicată, Brîncă veninată, Brîncă, din vînt ai venit, În vînt să te duci...”[*19] (din județul Prahova)
- *„Cum se-ntoarce Plugu cu patru boi Așa să te întorci și tu, Bubă-neagră, ‘napoi...”[*20] (din județul Timiș)

Pentru a spori puterea descântecului, baba poate întreprinde și alte acțiuni simbolice. Printre acestea, enumerăm „uscarea și putrezirea” cu excremente animale sau urina bolnavului, „petrecerea bolnavului prin tulpina despicată a unui copac”, „măsurarea” cu o fâșie de trestie sau de tei, cântărirea, legarea și înnodarea, încuierea și descuierea, speriatul demonului, amenințarea, bătaia sau provocarea scârbei: *„căcăreaza proaspătă de oaie se pune la rănile de arsură”*[21]. Se practică și schimbarea numelui celui bolnav și botezarea acestuia din nou, deoarece se crede că astfel duhurile rele nu îl vor mai găsi.

De asemenea, un loc aparte în medicina populară este ocupat de leacurile procurate de la morți. Cel mai bun exemplu este reprezentat în Bucovina de moneda care se introduce în gura unui decedat timp de trei zile, ca ulterior să fie spălată în alcoolul consumat de persoana pe care se dorește a o vindeca de beție. În județul Mehedinți, pentru a vindeca durerile de măsele, se pune pe acestea praf obținut din măseaua unui mort.

Popoarele europene au folosit timp de mii de ani răvașe de leac scrise în limba latină sau greacă cu scopul de a alunga spiritele rele din trupul bolnavilor. În România se utilizează astfel de răvașe împotriva erizipelului, frisoanelor, epilepsiei, turbării, junghiului, impotenței sau mușcăturii de șarpe.

Majoritatea practicilor populare încă utilizate în zilele noastre pe teritoriul României nu și-au găsit, cel puțin pentru moment, explicația științifică. Omul din popor nu ar trebui descurajat să le utilizeze datorită confortului psihologic și al efectului placebo pe care aceste metode le oferă. Cu toate acestea, există cu siguranță foarte multe leacuri băbești care prezintă și o justificare rațională. Vom prezenta în continuare câteva exemple, împreună cu explicațiile agreate de specialiști:

1. **Gargara cu apă sărată** este folosită la majoritatea popoarelor pentru tratarea bolilor apărute în sezonul rece, dar și împotriva tusei, a durerii în gât, a durerii de dinți sau a respirației neplăcute. Explicația științifică din zilele noastre este reprezentată de faptul că sarea deshidratează prin osmoză anumite bacterii și le distruge, acționând ca un dezinfectant natural.[22],[23],[24]
2. **Laptele cald cu usturoi** este un cunoscut remediu împotriva paraziților intestinali. Oamenii folosesc acest remediu de mulți ani, neștiind că usturoiul crud conține aminoacizi precum cisteina, în a căror compoziție intră sulful. Acești aminoacizi au proprietăți antihelmintice și sunt foarte eficienți împotriva paraziților.[22],[25],[26]
3. **Uleiul de măsline și oul** sunt utilizate împotriva căderii părului. Cauza acestui efect este conținutul bogat de antioxidanți, grăsimi, omega-3, oleuropeină și nutrienți care hrănesc părul și îi stimulează creșterea. De asemenea, uleiul de măsline previne depozitarea dihidrotestosteronului la nivelul scalpului și încetinește astfel căderea părului.[22],[27],[28]
4. **Siropul din suc de ridiche neagră** se folosește împreună cu miere sau zahăr, împotriva tusei, datorită antioxidanților care reduc inflamația, a vitaminelor A, B, C și E și a fierului, magneziului, potasiului sau zincului pe care acesta le conține.[22],[29]
5. **Supa de pui** este un remediu cunoscut împotriva răcelii. Aceasta menține organismul hidratat și deblochează căile aeriene prin senzația de căldură. Ingredientele precum sarea, legumele, carnea de pui, condimentele sau tăițeii conțin electroliții, proteinele și carbohidrații necesari în perioadele în care nu ne putem menține regimul alimentar normal.[22],[30]

Acestea sunt doar câteva dintre exemplele de leacuri băbești folosite și astăzi în popor, ale căror eficacitate este dovedită de știință.

În acest context, chiar dacă în zilele noastre societatea se bazează foarte mult pe știință, anumite tradiții și obiceiuri din trecut menite să ne păstreze sau să ne sporească starea de sănătate, bunăstarea sau integritatea încă sunt folosite. Cauzele pot fi multiple, de la simpla obișnuință și până la religie sau credința în paranormal. Un lucru este cert, majoritatea românilor au folosit măcar o dată în viață leacurile băbești.

BIBLIOGRAPHY

[1] https://dexonline.ro/definitie/etnoiatrie
[2] Eliade M - *Filosofie și Medicină*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2014
[3] Candrea A - *Folclorul medical român comparat,* Ed. Polirom, 1999
[4] Marian SF - *Șezătoarea*, revistă Fălticeni, anii 1900
[5] Augustini A - *De Civitate Dei,* Tipografia Jockey-Club, 1916
[6] https://www.projekt-gutenberg.org/bartels/medicin/chap003.html
[7] Bădiliță C - *Evanghelia după Marcu,* Ed. Vremea, 2015
[8] Bădiliță C - *Evanghelia după Matei,* Ed. Vremea, 2015
[9] Gorovei A - *Credințe și superstiții ale poporului român*, Ed. Librăriile Socec & Comp., 1915

[10] Vasile Vel, Timothei, Nikita, Nicolae - *Îndreptarea Legiei cu Dumnezeu care are toată judecata arhierească și împărătească de toate vinele preoțești și mirenești. Pravila a sfinților apostoli, a celor șapte soboare și toate cele nemeastnice*, Typographia curții, 1871

[11] Regii, cartea a doua, XXIV, 15

[12] Iov, I, 14-19; II, 7

[13] Codin, Mihalache - *Sărbătorile poporului cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele*, Tipografia Cooperativa, 1909

[14] Niculiță-Voronca E - *Datinele și credințele poporului român*, Ed. Polirom, 1998

[15] Creangă I - *Revistă de limbă, literatură și artă populară*, Ed. Demiurg, 2007

[16] Păcală V - *Monografia comunei Răşinariu*, Tiparul Tipogarfiei Arhidiecezane, 1915

[17] *Dicționarul manuscris al vornicului Iordache Golescu* - manuscris

[18] Marian SF – *Descîntece poporane române, culese de...*, Tipografia lui R. Eckhardt în Cernăuți, Suceava, 1886

[19] Tocilescu GG - *Materialuri folkloristice*, Tipografia „Corpului Didactic" C. Ispasescu & G. Rbatanescu, 1900

[20] Hodoș N - *Literatură populară*, Ed. Minerva, 1902

[21] Leon N - *Istoria naturală medicală a poporului român*, Inst. de arte grafice „Carol Gobl", 1902

[22] https://pacientul20.ro/15-leacuri-babesti-confirmate-de-medic/

[23] https://adevarul.ro/stil-de-viata/viata-sanatoasa/gargara-cu-apa-sarata-un-remediu-dovedit-1665940.html

[24] https://www.sciencefocus.com/nature/why-does-salt-have-antibacterial-properties/

[25] https://www.gapeli.org/videos/view/fo/1/id/717

[26] https://ift.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1541-4337.12937

[27] https://www.thehealthyjournal.com/frequently-asked-questions/what-does-olive-oil-do-to-your-hair

[28] https://en.wikipedia.org/wiki/Oleuropein

[29] https://www.healthline.com/health/food-nutrition/the-benefits-of-radishes#5-health-benefits-of-radishes

[30] https://www.valleychildrens.org/news/news-story?news=194

[31] Eliade M - *Sacrul și profanul*, Ed. Humanitas, 2000